

መጋቢት 23 ቀን 2003 ዓ.ም.

ዳኞች :- ተገኔ ጌታነህ

ሐጎስ ወልዱ

ዳኝ መላኩ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች :- አቶ ዳዊት አሠፋ - ቀረቡ

ተጠሪ :- አቶ ተሻለ ደስታ - ቀረቡ

መዘገቡን መርምረን የሚከተለው ፍርድ ሠጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ አመልካች የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ የሚጣራ ነጥብ ያለው መሆኑ ጭብጥ ተመሥርቶ ለሰበር የቀረበ ነው። ክርክሩ በመጀመሪያ የታየው በፌደራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት ነው። በፌደራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት ተጠሪ ከሚሽ አመልካች ተከሚሽ በመሆን ተከራክረዋል።

የክርክሩ ፍሬ ጉዳይ የመኪና ሽያጭ ውልን የሚመለከት ነው። በሥር ፍርድ ቤት ተጠሪ በከሚሽነት ቀርበው ተከሚሽ /አመልካች/ ለከሚሽ /ተጠሪ/ና በሥር ፍርድ ቤት ጣልቃ ገብ ተከራካሪ ለነበሩት ወ/ሮ ደብረቱ በየን የሰሌዳ ቁጥሩ 3-07999 ኤ.ሮ የሆነውን መኪና በብር 250,000 /ሁለት መቶ ሀምሳ ሺ ብር/ ሸጠዋል። ከመኪናው ዋጋ ውስጥ ገዥዎች ብር 200,000 /ሁለት መቶ ሺ ብር/ የክፈልን ሲሆን ሻጭ /አመልካች/ ውል ክፍል ቀርበው ውሉን ባለመዋዋላቸው የመኪናው ባለሀብትነት ሊተላለፍልን አልቻለም። የመኪናው ባለሀብትነት ለገዥዎች ባለመዋወሩ መኪናውን ለማስመርመርና ሶሎ ማድረግ ስላልተቻለ ከመጋቢት 2000 ዓ.ም. ጀምሮ መኪናው ሥራ አልሰራም ስለሆነም ከሚሽና ጣልቃ ገብ በወር ብር 8000 /ስምንት ሺ ብር/ ገቢ ያጣን በመሆኑ ብር 20000 ጨምረው ተከሚሽ እንዲከፍሉ በማለት ክስ አቅርበዋል። አመልካች በሥር ፍርድ ቤት በተከሚሽነት ቀርበው ሻጭ የሽያጭ ውሉን በአግባቡ ፈፅሜአለሁ። የመኪናውን ይዞታ ለገዥዎች አስተላልፈዋል። የመኪናውን ባለቤትነት ለማስተላለፍ የሚያስፈልጉትን ሰነዶች ለገዥዎች አስተላልፈዋል። የመኪናውን ባለቤትነት ለማስተላለፍ የሚያስፈልጉትን ሰነዶች ለገዥዎች ሰጥተዋል። የመኪናውን ስመሀብት የማዘር የእኔ የሻጭ ግዴታና ሀላፊነት አለመሆኑ እስከ ፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ተከራክረን ውሣኔ ተሰጥቶበታል። ውሉ እንዲፈርስ የቀረበው ክስ የህግ መሠረትም የለውም በማለት ተከራክረዋል።

የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ የመኪናውን ሻጭ የሆነው ተከሣሽ /አመልካች/ የመኪናውን ባለሀብትነት ለገዥዎች /ተጠሪ/ ለማስተላለፍ አስፈላጊ የሆነውን የመኪና ሽያጭ ውል በውል አዋዋይ ፊት ለመፈረም ፈቃደኛ አይደለም ስለዚህ ተከሣሽ ግዴታውን ያልፈፀመ በመሆኑ ውሉ ሊፈርስ ይገባል። ተከሣሽ /አመልካች/ ከሣሽና /ለተጠሪና በሥር ጣልቃ ገብ ተከራካሪ ለሆኑት ለአያንዳንዳቸው ብር 112,500 /አንድ መቶ አሥራ ሁለት ሺ አምስት መቶ ብር/ በድምሩ ብር 250,000 /ሁለት መቶ ሀምሳ ሺ ብር/ ይክፈል። ከሣሽ /ተጠሪና/ ጣልቃ ገብ መኪናውን ለተከሣሽ /ለአመልካች/ ያስረክቡ በማለት ውሣኔ ሰጥቷል።

አመልካች የሥር ፍርድ ቤት በመዘገብ ቁጥር 121731 ጥቅምት 28 ቀን 2001 ዓ.ም. በሰጠው ውሣኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅረበዋል። የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ ሻጭ /ይግባኝ ባይ/ መኪናውን የሚመለከቱ አስፈላጊ ሰነዶችን ለገዥዎች /ለመልስ ሰጭዎች/ አስረክቧል። መኪናውን ለገዥዎች አስረክቧል የመኪናውን ባለሀብትነት ወደ ገዥዎቹ የማዛወር ኃላፊነት የሻጭ /ይግባኝ ባይ/ እንዳልሆነ ከዚህ በፊት ግራ ቀኙ እስከ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ባደረጉት ክርክር የጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዘገብ ቁጥር 35601 ውሣኔ ሰጥቶበታል የመኪና ሽያጭ ውል በውል አዋዋይ ፊት እንዲደረግ የሚያስገድድ የህግ ድንጋጌ የለም። ሻጭ /ይግባኝ ባይ/ የመኪና ሽያጭ ውሉን አሟልቶ የፈፀመ ስለሆነ ውሉ የሚፈርስበት ምክንያት የለም በማለት የሥር ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሣኔ ሽርታል። ተጠሪ በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርቦል ይግባኝ ሰሚው ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሣኔ በመሻር የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሣኔ አፅንቶታል።

አመልካች ግንቦት 25 ቀን 2002 ዓ.ም. በተፃፈ የሰበር ማመልከቻ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዘገብ ቁጥር 45360 ሚያዝያ 29 ቀን 2002 ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበበትን ውሣኔ የወሰነው ከዚህ በፊት ተጠሪ የመኪናውን ሽያጭ ውል እንዲፈፀም ውሣኔ ይሰጥልኝ በማለት ክስ አቅርበው ከፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት እስከ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ተከራክረን ይግባኝ ሰሚው ችሎት በመዘገብ ቁጥር 35601 የሰጠውን ውሣኔ የሚሸርና መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው። አንድ ውል የማይፈፀመው ውሉ ሳይፈፀም የቀረ ወይም ውሉ ሊፈፀም የማይችል ሆኖ ሲገኝ ነው። አመልካች ከሶስት ዓመት በፊት የሽያጭ ውሉን ፈፀሜአለሁ። ስለዚህ የመኪናው ባለሀብትነት ወደ ገዥዎች አላዛወርክም በማለት ውሉ እንዲፈርስ የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት አለበት። መኪናው የቆመው ለፍርድ ማስፈፀሚያነት ስለተያዘ ነው የመኪናው ዲፕሪቬሽን ዋጋና ገዥዎች በመኪናው በመጠቀም ሲሰበሰቡት የነበረው ገቢ ሳይታሰብ መኪናውን በመውሰድ ገንዘባቸውን ይክፈላቸው በማለት የተሰጠው ውሣኔም መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክተዋል።

ተጠሪ በበኩላቸው ጥቅምት 19 ቀን 2003 ዓ.ም. በተፃፈ መልስ እኔና አመልካች ከዚህ በፊት የተከራክርንበት ጭብጥ የሚያስነሳው የህግ ጥያቄ አሁን ከምንከራከርበት ጉዳይ የተለየ በመሆኑ አመልካች ጉዳዩ ከዚህ በፊት የተወሰነ ነው በማለት የሚያቀርቡት ክርክር የህግ መሠረት የለውም። የሽያጭ ውሉ አልተፈፀመም። አመልካች በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2281 የተጣለባቸውን ግዴታ አልተወጡም። መኪናውን ያሣገዱትም አመልካች ናቸው ስለዚህ ውሉ ፈርሶ ወደ ነበርንበት እንድንመለስ የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የለበትም በማለት መልስ ሰጥተዋል።

አመልካች በቅንነት የሸጥኩት መኪና በገዥዎች ሥም እንዲዛወር የካቲት 12 ቀን 1999 ዓ.ም. ከተጠሪ ጋር በመሆን በዕብራይስጥ ለምስራቅ ሸዋ ዞን ንግድ ኢንዱስትሪና ትራንስፖርት ጽ/ቤት ማመልከቻ አቅርቦአለሁ። የመኪናውንም ክሊራንስ ለተጠሪ አስረክቤአለሁ። ስለዚህ በእኔ በኩል የሚፈፀም የሚገባኝን ማናቸውንም ግዴታ ተወጥቼ እያለ ውሉ እንዲፈርስ የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ተከራክረዋል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም ጉዳዩን መርምረናል። ጉዳዩን እንደመረመርነው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በአመልካችና በተጠሪ መካከል የተደረገው የመኪና ሽያጭ ውል ፈርሶ ተዋዋቶቹ ወደነበሩበት ይመለሱ በማለት የሰጠው ውሣኔ በአግባቡ ነው ወይስ አይደለም? የሚለው ጭብጥ መታየት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል።

ይህንን ጭብጥ ለመመለስ በመጀመሪያ ተጠሪ ከዚህ በፊት ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 43008 ባቀረበው ክስ መነሻ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ሰኔ 23 ቀን 1999 ዓ.ም የሰጠውን ውሣኔ በይግባኝ በማየት የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 57891 ታህሣሥ 25 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔና የከፍተኛውን ፍርድ ቤት ውሣኔ በይግባኝ በማየት የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 35601 የሰጠውን ውሣኔ ይዘት መመልከቱ አስፈላጊ በመሆኑ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ መዝገብ ቁጥር 35601ን በማስቀረብ ተመልክተናል።

ተጠሪና አመልካች በፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 43008 የተከራከሩት ሻጭ አመልካች መኪናውን ከዕዳና እገዳ ነፃ በማድረግ ስም እንዲያዛውሩ በማለት ተጠሪ በመክሰሳቸውና አመልካች መኪናው ከዕዳና እገዳ ነፃ መሆኑን የካቲት 29 ቀን 1999 ከጉለሌ ክፍለ ከተማ ቀበሌ 09/15 እና ከኢንቬስት ማስረጃ በማምጣት የሰጠ መሆኑን በማንሣት ተከራክሮ የአመልካች ማስረጃ ተግባራዊነት የለውም በማለት የሥር ፍርድ ቤት የወሰነ መሆኑን ተረድተናል። አመልካች በዚህ ውሣኔ ቅር ተሰኝተው ይግባኝ ለከፍተኛው ፍርድ ቤት አቅርበው ከፍተኛው ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ ሻጭ የሸጡትን መኪናና ሊብሬ ለገዥዎች አስተላልፈዋል ስሙ እንዲተላለፍላቸውም ለሚመለከተው አካል የተለያዩ ደብዳቤዎችን አቅርበዋል የመኪናው ዕዳ እስከ የካቲት 30 ቀን 1999 ዓ.ም የተከፈለ ለመሆኑም ማጣሪያ አቅርበዋል። የመኪና ሽያጭ ውል የተለየ ፎርም የለውም የመልስ ሰጭዎች ጠበቃ እንደገለፁት በፍታብሔር ህግ ቁጥር 1723 መሠረት የመድረግ ግዴታ የለበትም የመኪና ሽያጭ ውል ከተደረገ በኋላ ስመሀብቱ የሚተላለፍበት ሁኔታ በህግ ማስታወቂያ ቁጥር 360/6/ ላይ በዝርዝር ተመልክቷል። በዚህ መሠረት የሽያጭ ውሉና ሊብሬው ሲቀርብለት የሚመለከተው የመንገድ ትራንስፖርት ስመሀብቱን በገዥው ስም ያዛውራል ሻጭ በህግ ለመንገስት መሥሪያ ቤት የተሰጠውን ስም የማዛወር ግዴታ ሊወስዱ አይችሉም የሚል ዝርዝር ምክንያት በመስጠት ተጠሪ አመልካች የመኪናውን ስም ያዛውርልኝ በማለት ያቀረቡት ክስ የክስ ምክንያት የሌለውና ሻጭ (አመልካች) መኪናውን በማስረከብ ስም እንዲዛወርላቸው ደብዳቤ በማስገባት፣ የመኪናው ዕዳ መክፈሉን ማረጋገጫ በማቅረብ ግዴታቸውን የተወጡ መሆኑን በውሣኔው ውስጥ በግልፅ በማስፈር ውሣኔ የሰጠ መሆኑ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በይግባኝ መዝገብ ቁጥር 57891 ታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠውን ውሣኔ በማየት ለመረዳት ችለናል። ተጠሪ የከፍተኛው ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 57891 በሰጠው ውሣኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይግባኝ አቅርበው ይግባኝ ሰሚው ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ ይዘቱ ከላይ የተገለፀውን የከፍተኛው ፍርድ ቤት

የሰጠውን ውሳኔ ያፀናው መሆኑን በይግባኝ መዘገብ ቁጥር 35601 ግንቦት 6 ቀን 2000 ዓ.ም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ከሰጠው ውሳኔ ተገንዝበናል።

የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዘገብ ቁጥር 57891 የሰጠው ውሳኔና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ መዘገብ ቁጥር 35601 ያፀናው ውሳኔ መሠረታዊ ይዘት የመኪናው ሻጭ የሆኑት አመልካች በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2274 በተደነገገው መሠረት የሸጡትን መኪና ለገዥዎች ያስረከቡ መሆኑንና የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2281 በተደነገገው መሠረት የተሸጠውን መኪና ባለሀብትነት ለገዥዎች (ለተጠሪና በሥር ጣልቃ ገብ ተከራካሪ ለነበሩት) ለማስተላለፍ አስፈላጊ የሆኑ ተግባሮችን የፈፀመ መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው። አመልካች በሽያጭ ውሉ መሠረት በእሳቸው በኩል መፈፀም የሚገባቸውን ተግባራት ሙሉ በሙሉ የፈፀሙና ቀሪው ሥራ ሥልጣን ያለው የአስተዳደር ክፍል መሆኑን በሚረጋገጥ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዘገብ ቁጥር 57891 እና በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዘገብ ቁጥር 35601 ውሳኔ ሰጥተውበታል።

ተጠሪ ከላይ ቁጥራቸው በተገለፀው መዛግብት የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤትና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጡትን ውሳኔ ግልባጭ የመኪናውን ስመሀብት ከሻጭ ወደገዥ የማዛወር ሥልጣን ላለው አካል በማቅረብ የመኪናው ስመሀብት እንዲዛወርላቸው መጠየቅና አስፈላጊም ከሆነ በሚመለከተው የመንግስት አካል ላይ ክስ በማቅረብ መብታቸውን ማስከበር ይገባቸዋል። ተጠሪ በሽያጭ ውሉ መሠረት ግዴታቸውን ሙሉ በሙሉ አሟልተው የፈፀሙ መሆኑ በፍርድ የተረጋገጠላቸውን አመልካችን በሽያጭ ውሉ መሠረት ግዴታውን አሟልቶ ያልፈፀመ ስለሆነ ውሉ ፈርሶ ወደነበርንበት እንድንመለስ ይወስንልን በማለት መክሰላቸው የህግ መሠረት የለውም። ይህን ክስ በመቀበል የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዘገብ ቁጥር 121731 ውሉ እንዲፈርስ የሰጠው ውሳኔና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ መዘገብ ቁጥር 45360 የሥር ፍርድ ቤት ውሳኔን በማፅናት የሰጠው ውሳኔ የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 5 ንዑስ አንቀፅ 1 መሠረታዊ ድንጋጌ የሚጥስና መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል። ተጠሪ አሁን በቀረበው ክስና በፊት ከአመልካች ጋር ተከራክረው ውሳኔ ያገኘው ጉዳይ መካከል ግኑኝነት የሌለው የተለያዩ ጭብጦች መሆናቸውን በማንሣት የተከራከሩ ቢሆንም አመልካች በሽያጭ ውሉ መሠረት ግዴታቸውን አሟልተው ተወጥተዋል ወይስ አልተወጡም? የሚለውን ነጥብ በመመርመር አመልካች በሽያጭ ውሉ መሠረት ግዴታቸውን አሟልተው የተወጡ መሆኑን በመግለፅ የከፍተኛው ፍርድ ቤት በመዘገብ ቁጥር 57891 የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዘገብ ቁጥር 35601 ውሳኔ ሰጥተውበታል ስለሆነም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካች በሽያጭ ውሉ መሠረት ግዴታውን ስላልተወጣ ውሉ ፈርሶ ተዋዋዮች ወደ ነበሩበት ይመለሱ በማለት በመዘገብ ቁጥር 45360 የሰጠው ውሳኔ ከዚህ በፊት የመጨረሻ ውሳኔ የተሰጠበትን ጭብጥ በድጋሚ በማየት የተሰጠው ከዚህ በፊት ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠውን ውሳኔ በመሻር የተሰጠ ውሳኔ በመሆኑ ተጠሪ ያቀረቡት ክርክር ተገቢ ሆኖ አላገኘነውም።

በመሆኑም አመልካች በሽያጭ ውሉና ስለ ሽያጭ ውል በተደነገጉት የህግ ድንጋጌዎች መሠረት ግዴታቸውን አሟልተው የተወጡ መሆኑንና ቀሪው ሥራ ጉዳዩ የሚመለከተው የመንግስት አካል መሆኑን በሚረጋገጥ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዘገብ ቁጥር 57891 የሰጠው ውሳኔና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዘገብ ቁጥር 35601 የሰጠው ውሳኔ በሰበር ታይቶ ሳይሻሻል ወይም ሳይሻሻል አመልካች በሽያጭ ውሉ መሠረት

ግዴታውን አሟልቶ ያልፈፀመ በመሆኑ የሽያጭ ውሳኔ ሊፈርስ ይገባዋል በማለት ተጠሪ ያቀረበውን ክስ በመቀበል የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጡት ውሳኔ የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 5(1)ን የሚጥስና መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 121731 ጥቅምት 28 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠውን ውሳኔ በማፅናት የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 45360 በሚያዝያ 29 ቀን 2002 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ተሸሯል።
2. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 73449 መጋቢት 8 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ፀንቷል።
3. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ። መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ጽ/ሸ